

Agnieszka Kondracka

Istota instytucji protestu weksla

1. Protest sporządzony przez notariusza

Artykuł 79 prawa o notariacie wymienia jako jedną z czynności notarialnych sporządzanie przez notariusza protestów weksli. Przy ich sporządzaniu notariusz stosuje przepisy prawa właściwe dla tych czynności (art. 105 pr. o not.). Oznacza to, że przy sporządzaniu protestów weksli stosuje się przepisy ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe.

Przepisy ogólne dotyczące czynności, jaką jest protest, zawarte są w prawie o notariacie (art. 80 i nast.), natomiast treść i sposób sporządzania protestu określają przepisy prawa wekslowego. Protest, jest to akt publiczny, stwierdzający pewną okoliczność faktyczną, która według prawa wekslowego pociąga za sobą przewidziane nim skutki¹.

Protest, według artykułu 86 pr. weksl., zawiera nazwisko osoby, która żąda protestu, oraz osoby, przeciw której protest ma być dokonany. Nazwisko wnoszącego protest jest niezbędne w tym celu, by można było stwierdzić, czy jest on legitymowany do regresu i protestu, stanowi to bowiem warunek prawidłowego protestu.

Nazwisko wnoszącego protest musi być dokładnie podane, tak aby identyczność osoby nie ulegała wątpliwości. W pewnych wypadkach nazwisko wnoszącego protest nie jest konieczne, np. wystarczy oznaczenie „ostatni indosariusz” (jeżeli indos był pełny). Osoba wnosząca protest może

¹ Orzeczenie SN z dnia 8 lipca 1932 r. III 2C 518/32, RPE 1933, poz. 184.

być identyczna z protestatem, np. w wypadku gdy wnoszący protest jest domicylatem weksla².

Należy podkreślić, że protest jest nieważny, jeżeli nie wymienia prawnego posiadacza jako żądającego zapłaty i protestu³. Wymienienie nazwiska osoby, przeciwko której wnosi się protest, jest także konieczne dla stwierdzenia, czy protest właściwie sporządzono (skierowano przeciwko właściwej osobie). Za osobę, przeciw której protest ma być dokonany, ustawa uważa osobę, do której należy skierować wezwanie (o zapłatę, przyjęcie). W razie protestowania weksla domicylowanego, osobą tą jest domicylat⁴.

Nieważny jest protest skierowany przeciwko akceptantowi weksla umiejscowionego, z wymienieniem osoby domicylata⁵. Wystarczającym, ale koniecznym jest podanie nazwiska względnie firmy wnoszącego protest (a nie właściciela firmy). Nazwisko musi być wymienione także w przypadku, gdyby wnoszący protest zmarł czy był ubezwłasnowolniony⁶.

Jeżeli wnosi się protest przeciwko osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej, organ dokonujący protestu obowiązany jest wyszukać osobę fizyczną upoważnioną do zastępstwa i do niej skierować wezwanie. W przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej do członka zarządu, w przypadku spółki jawnej do wspólnika uprawnionego do zastępstwa, przy spółce komandytowej do komplementariusza⁷. Spółka cywilna nie ma zdolności wekslowej, a zobowiązywać wekslowo mogą się tylko wspólnicy, jeżeli są umocowani do reprezentowania spółki w takich granicach, w jakich są uprawnieni do prowadzenia spraw spółki⁸. Jeżeli w przypadku spółek handlowych zastępstwo jest łączne, wezwanie należy kierować łącznie do wszystkich uprawnionych do zastępstwa.

Nieważny jest więc protest, gdy wzmianka o przedstawieniu papieru wskazuje osobę prawną, np. „weksel przedstawiono Bankowi Depozyto-

² A. Glasner, A. Thaler, *Prawo wekslowe i czekowe*, t. I, *Prawo wekslowe*, Bielsko-Biała 1922, s. 176.

³ Orzeczenie SN z dnia 21 października 1934 r. C III 327/33 RPE 1935, nr 1, s. 447.

⁴ Orzeczenie SN z dnia 8 lipca 1932 r. III 2C 518/32, RPE 1933, poz. 184.

⁵ Orzeczenie SN z dnia 18 czerwca 1935 r. B.Orz.

⁶ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s.176.

⁷ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 177.

⁸ Uchwała SN z dnia 31 marca 1993 r. III CZP 176/92, OSN 1933, nr 10, s. 62.

wemu⁹. Organ wnoszący protest nie ma jednak obowiązku badać w krajowym rejestrze sądowym, kto jest upoważniony do zastępstwa, może poprzestać na wyjaśnieniach udzielonych mu na miejscu w firmie, w każdym razie uchybienie powyższe nie unieważnia protestu, pod warunkiem, że w proteście będzie wymieniona osoba, przeciw której skierowano wezwanie, a którą organ uznał według zasad obrotu za upoważnioną do przyjmowania tego rodzaju oświadczeń¹⁰.

Omyłka pisarska, jaka zaszła w proteście wekslowym przy podaniu nazwiska wystawcy weksla własnego, przeciwko któremu protest złożono, nie powoduje bezskuteczności protestu, jeżeli w proteście zaznaczono, że założono go przeciwko wystawcy weksla¹¹.

Celem art. 86 pkt 1 pr. weksl. jest stwierdzenie, że protestu dokonano przeciwko właściwej osobie. Osobą taka może być tylko osoba fizyczna. Dlatego w wypadkach, w których protest założyć trzeba przeciwko instytucji, powinien być skierowany przeciwko jej pryncypałowi, właściwemu organowi lub powołanemu zastępcy. Do ustalenia, czy protestu dokonano przeciwko właściwej osobie, prowadzi określenie tak po nazwisku, jak i według jej stosunku do wnoszącego protest¹².

Protest zawiera także stwierdzenie, że osoba, przeciwko której ma być dokonany, nie uczyniła zadość wezwaniu skierowanemu do niej, a nadto oświadczenie złożone przez tę osobę albo stwierdzenie, że jej nie zastano, albo że nie można odnaleźć lokalu jej przedsiębiorstwa lub mieszkania (art. 86 pkt 2 pr. weksl.).

Cel tego artykułu polega na stwierdzeniu, że zaprezentowanie weksla nastąpiło w sposób należyty względnie że zaprezentowanie było należyście usiłowane. Z tego założenia wystarczy, jeżeli protest podaje tylko treść oświadczenia dłużnika, zamiast przytaczać je dosłownie. Na podstawie treści bowiem da się należyte zaprezentowanie również dobrze ocenić, jak i z dosłownego oświadczenia¹³. Wnoszący protest nie ma obowiązku przedstawić dowodów odmowy zapłaty. Przyrzeczenie osoby, przeciwko której

⁹ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 176.

¹⁰ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 177.

¹¹ Orzeczenie SN z dnia 25 marca 1931 r. III 2C 243/30, B. Orz.

¹² I. Heropolitańska, *Weksel w obrocie gospodarczym*, t. I, Warszawa 1996, s. 130.

¹³ Orzeczenie SN z dnia 25 marca 1931 r. III 2C 243/30, B. Orz.

wniesiono protest, złożone wobec notariusza, że zapłaci weksel, nie rodzi zobowiązania¹⁴. Brak w akcie oświadczenia osoby, przeciw której protest był skierowany, jest dowodem, że osoba ta nie złożyła żadnego oświadczenia¹⁵.

Jeżeli organ wnoszący protest nie zastanie osoby, przeciw której protest złożono lub jej zastępcy, musi to zaznaczyć w proteście. Wobec braku w ustawie przepisu wskazującego formę takiego stwierdzenia sąd bada, czy cel został osiągnięty¹⁶. Ponadto notariusz powinien w wypadku, gdy nie zastanie osoby, przeciwko której wniesiono protest lub zastępcy, zostawić dokładne zawiadomienia o dokonaniu protestu. Nie ma to jednak wpływu na jego ważność. Notariusz nie ma obowiązku szukać zastępcy osoby, przeciw której złożono protest, jeżeli jednak zastanie osobą upoważnioną przez protestatę, powinien to zaznaczyć w proteście pod „nieważności”. W przypadku niezastania organów osoby prawnej powołanych do zastępstwa, organ wnoszący protest może zwracać się do każdej osoby, którą w zachodzących okolicznościach uważać można za uprawnioną do przyjęcia wezwania do zapłaty¹⁷. Oświadczenia osób zdaniem organu nieupoważnionych nie ma potrzeby protokolować – przyjmuje się wtedy, że osoby, przeciwko której wniesiono protest, nie zastano.

Istotnym elementem dla ważności protestu jest to, by zawierał oznaczenie miejsca i dnia, w którym wezwania dokonano lub bezskutecznie starano się go dokonać (art. 86 ust. 3 pr. weksl.). Protest dokonany poza miejscowością podaną na wekslu, jako miejsce zapłaty względnie miejscowością będącą miejscem zamieszkania przyjemcy jest nieważny, chociaż osoba, wobec której protest nastąpił, zgodziła się na to i do wyrażenia zgody była upoważniona, a organ wnoszący protest z przekroczenia granic powyższej miejscowości nie zdawał sobie sprawy¹⁸. Nieważny jest też protest skierowany przeciwko akceptantowi weksla umiejscowionego z wymienieniem osoby domicyliata¹⁹. Miejscem, gdzie składa się protest, jest miejsce, w któ-

¹⁴ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 178.

¹⁵ Orzeczenie SN z dnia 28 czerwca 1935 r. C III 231/34, PPH 1936, s. 1456.

¹⁶ Red., *Protest wekslowy. Redakcja aktu protestu*, PN 1935, s. 17.

¹⁷ A. Kańcuga, *Protest wekslowy*, Rejent 1992, nr 11, s. 25.

¹⁸ Orzeczenie SN z dnia 1 marca 1935 r. C III 969/34, RPE 1933, nr 2, s. 915.

¹⁹ Orzeczenie SN z dnia 18 czerwca 1935 r. C II 510/35, Głos Sądowy 1936, nr 2.

rym winna być dokonana czynność (protest składa się, jeżeli czynność nie została dokonana).

Sąd Najwyższy w jednym z orzeczeń stwierdził, że protest musi być założony w miejscu oznaczonym na wekslu, pod groźbą utraty roszczenia wekslowego od wystawcy i innych osób wekslowo zobowiązanych, choćby w poszczególnych przypadkach okazało się racjonalniejszym założenie protestu nie w miejscu oznaczonym na wekslu, lecz w miejscu rzeczywistego mieszkania wystawcy²⁰.

Termin do założenia protestów wiąże się z terminami dokonania czynności, dlatego data dokonania protestu ma tak duże znaczenie dla jego skuteczności i wrażliwości. Protest jest bezskuteczny nie tylko wówczas, gdy dokonano go po upływie właściwego terminu, lecz także wówczas, gdy dokonano go przed nadejściem właściwego terminu²¹.

W razie odmowy lub braku zapłaty, protest ma być założony w ciągu dwóch dni roboczych po dniu płatności (dni robocze, zamiast powszednich, zostały wprowadzone przez artykuł 150 kodeksu pracy). Protest w przypadku odmowy wydania wtóropisu i odmowy wydania oryginału oraz protest z powodu nieprzyjęcia powinny być dokonane aż do upływu terminu przedstawienia do przyjęcia. Protesty przy braku daty przyjęcia weksla płatnego w pewien czas po okazaniu lub wizy na wekslu własnym powinny być dokonane w ciągu roku od daty wystawienia weksla (chyba że wystawca lub indosariusze ustalili inny termin). Protestu z powodu nieprzyjęcia przez adresata pomocniczego należy dokonać do dnia poprzedzającego dzień płatności, natomiast w przypadku niepewnej wypłacalności, powinien być sporządzony do dnia płatności²².

Jeżeli przedstawienia weksla albo protestu nie mogą być dokonane w terminach przepisanych z powodu przeszkody nie do przewyższenia (ustawowego przepisu któregośkolwiek państwa albo innego wypadku siły wyższej), terminy te ulegają przedłużeniu.

Posiadacz obowiązany jest zawiadomić bez zwłoki indosanta o wypadku siły wyższej i o tym zawiadomieniu zaznaczyć na wekslu lub na przedłużku z dodaniem daty i swego podpisu. Po ustaniu siły wyższej posiadacz

²⁰ Orzeczenie SN z dnia 16 stycznia 1926 r. III Rw 618/28, PPA 1929, poz. 256.

²¹ I. R ó ż a ń s k i, *Podręcznik prawa wekslowego*, Warszawa 1957, s. 56.

²² A. K a ń c u g a, *op. cit.*, s. 27.

weksła powinien bez zwłoki przedstawić weksel do przyjęcia lub zapłaty, a w razie potrzeby dokonać protestu.

Co do weksli, płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu, termin trzydziestodniowy biegnie od dnia, w którym posiadacz zawiadomił swego indosanta o wypadku siły wyższej, chociażby zawiadomienie takie nastąpiło jeszcze przed upływem terminu do przedstawienia; co do weksli, płatnych w pewien czas po okazaniu, termin trzydziestodniowy przedłuża się o czas, w jakim po okazaniu weksel był płatny (art. 54 pr. weksl.). Okoliczności czysto osobiste, dotyczące posiadacza weksła, nie są uważane za wypadki siły wyższej.

Termin płatności oznaczony na wekslu jest tak pewny i stały, że ani cofnięty, ani prolongowany (poza wypadkiem siły wyższej) być nie może²³. Prolongata weksła może odbywać się przez wystawienie nowego dokumentu, a dokonana na wekslu zwalnia zwrotnie zobowiązanych od odpowiedzialności i dlatego nie przesuną pierwotnie ustalonego terminu do sporządzenia protestu z powodu braku zapłaty. Prolongata w tym wypadku jest bowiem związana z konkretną osobą, nie zaś z dokumentem.

Według obowiązujących przepisów uznaje się, że godziny sporządzenia protestu podawać nie trzeba²⁴. Należy uznać, że obowiązuje tu normalny czas załatwienia wszystkich czynności. Jeżeli kancelaria notarialna ma określone godziny urzędowania, to zgłoszenie protestu ma być dokonane w tych godzinach²⁵. Dokument protestowy musi być w całości sporządzony w terminie ustawowym i nie może być później uzupełniany²⁶.

Protest weksła powinien zawierać oznaczenie, ile egzemplarzy dokumentu przedstawiono i jakie (art. 86 pkt 4 pr. weksl.).

Jeżeli zobowiązanemu przedstawiono równocześnie kilka egzemplarzy weksła (art. 89 ust. 2 pr. weksl.) albo jego oryginał i odpis, wystarczy umieszczenie protestu na jednym egzemplarzu. Notariusz zaznaczy na innych

²³ J. Łada, *Protesty weksli po terminie płatności oraz przed terminem płatności*, GSW 1930, nr 9-10, s. 19.

²⁴ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 177.

²⁵ M. Kuratow, *O protestach weksli*, Warszawa 1906, s. 35 i nast.

²⁶ K. Piasecki, *Prawo wekslowe i czekowe*, Warszawa 1993, s. 88. Orzeczenie SN z dnia 16 października 1932 r. III Rw 2182/32.

egzemplarzach, gdzie protest umieszczono, i tę uwagę podpisze. Uwaga ta musi być podpisana, zaopatrzenie jej pieczęcią nie jest konieczne²⁷.

Jeden dokument protestowy wystarczy, nawet gdy na podstawie jednego weksla skierowano wezwanie do większej liczby osób. Można także sporządzić protest dla każdego wezwania z osobna.

Protest zawiera także podpisy organu, który go sporządza, pieczęć urzędową i numer protestu (art. 86 pkt. 5 pr. weksl.). Protest musi być osobiście podpisany przez notariusza, nie wystarcza podpis pomocnika upoważnionego do dokonywania czynności zachowawczych²⁸. Podpis musi być umieszczony pod aktem protestu. Dopiero spisanie i podpisanie dokumentu oraz zaopatrzenie go urzędową pieczęcią ma znaczenie dokonania protestu²⁹.

Poprawki i dopiski są dopuszczalne tylko przed jego podpisaniem, przy zachowaniu prawa o notariacie, które nakazuje poprawki i dopiski omówić na końcu dokumentu. Późniejsze zaś poprawki i sprostowania na dokumencie protestu lub osobnym akcie uważać należy za nie dokonane. Oczywiście wszelkie zwykłe pomyłki (np. litera w nazwisku) można w drodze interpretacji unieszkodliwić³⁰.

Jak każdy inny dokument, czy to akt publiczny, czy prywatny, protest musi ulegać interpretacji, jego treść musi być ustalona w myśl ogólnie obowiązujących zasad interpretacji. Nie może szkodzić możliwości protestu mylnie użyty wyraz lub termin prawniczy, jeżeli tylko treść protestu może być rozumnie wytłumaczona i jeżeli przy takiej interpretacji dokumentu nie ma żadnej wątpliwości, że protest stwierdza dokonanie czynności zachowawczych oraz ich wyniki³¹.

Przepis artykułu 86 prawa wekslowego wymienia składniki – omówione wyżej – przykładowo, ale nie taksatywnie. Nie podaje, czy brak jakichkolwiek z powyższych elementów protestu czyni go nieważnym. B. Łój uważa, że wszystkie części protestu wyrażone w artykule 86 są istotne, toteż organ sporządzający protest winien, pod rygorem odpowiedzialności

²⁷ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 181.

²⁸ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 183.

²⁹ B. Łój, T. Sojka, B. Włodarczyk, *Prawo wekslowe i czekowe*, Zielona Góra 1991, s. 58.

³⁰ I. Rosenblüth, *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Kraków 1936, s. 748.

³¹ Orzeczenie SN z dnia 16 września 1932 r. II C 46/32, *Przebieg Sądowy* 1934, poz. 230.

za szkodę, umieścić w dokumencie protestu wszystkie części składowe wymienione w tym artykule³². Judykatura przyjmuje, że wymogów protestu nie należy pojmować zbyt formalistycznie, w szczególności w ten sposób, że pod rygorem nieważności musi zawierać dosłownie wszystkie fakty w artykule 86 wymienione. Tylko braki istotne czynią protest nieważnym (ostateczna ocena tego należy do sądu).

Sprostowanie protestu wekslowego jest niedopuszczalne i treść protestu, jako solennego aktu formalnego, musi być wyrażona wyłącznie w dokumencie³³.

Treść protestu musi być dostosowana do jego konkretnych podstaw. Do notariusza należy kontrola, czy żądanie protestu spełnia wymagania ustawowe i odmówi sporządzenia protestu, jeżeli nie zachodzą przesłanki przewidziane prawem wekslowym do jego dokonania. Nie leży w kompetencji notariusza ocena ważności protestu³⁴. Jest on obowiązany na żądanie osoby protestującej sporządzić protest, choćby termin płatności weksla był już spóźniony (powinien na to zwrócić uwagę strony). Wynika to z prawa o notariacie, które stwierdza, że „notariusz sporządza akt notarialny, jeżeli wymaga tego przepis prawa lub taka jest wola stron” i chociaż akt notarialny jest inną czynnością niż protest, to przez analogię czynność sporządzania protestu traktuje się w tym przypadku tak samo, jak czynność sporządzania aktu notarialnego³⁵.

Protest należy napisać na odwrotnej stronie weksla albo na osobnej karcie, połączonej z wekslem. Jeżeli na odwrotnej stronie nie ma żadnych oświadczeń, należy pisanie protestu zacząć od brzegu, w przeciwnym razie bezpośrednio po ostatnim oświadczeniu. Ma to na celu zachowanie pierwotnej treści weksla dla oceny, czy żądający protestu miał wymaganą legitymację formalną³⁶.

Jeżeli protest ma być zapisany w całości lub w części na osobnej karcie dodatkowej (przedłużku), należy tę kartę połączyć z wekslem w ten sposób, aby nie było wolnych miejsc na odwrotnej stronie weksla; połączenie weksla

³² B. Ł ó j, T. S o j k a, B. W ł o d a r c z y k, *op. cit.*, s. 60.

³³ Orzeczenie SN z dnia 25 marca 1931 r. III 2C 243/30, OSP 1931, nr 10, poz. 472.

³⁴ J. Ł a d a, *op. cit.*, s. 119 i nast.

³⁵ A. K a ń c z u g a, *op. cit.*, s. 23.

³⁶ B. Ł ó j, T. S o j k a, B. W ł o d a r c z y k, *op. cit.*, s. 62.

z kartą dodatkową powinno być przypiętowane pieczęcią urzędową lub przepisane treścią aktu protestu.

Przedstawienia weksla, wezwania do wydania oryginału tudzież wszystkich innych czynności zachowawczych należy – w braku odmiennego wskazania na wekslu – dokonać w lokalu przedsiębiorstwa, a gdyby nie można było znaleźć takiego lokalu – w mieszkaniu osoby, do której wezwanie ma być skierowane. W innym miejscu można tych czynności dokonywać jedynie za zgodą stron zainteresowanych (art. 87 ust. 1 pr. weksl.).

Weksel należy przedstawić w lokalu przedsiębiorstwa osoby, przeciw której wniesiono protest (i to w rzeczywistym jego lokalu). W przypadku gdyby na wekslu była pomyłka, organ dokonujący protestu zobowiązany jest poszukać właściwego lokalu. Wymagania ustawy, aby protest był sporządzony w lokalu przedsiębiorstwa należy rozumieć w ten sposób, że protest ma być złożony w lokalu, w którym znajduje się zarząd osoby prawnej lub przedsiębiorstwa prowadzonego przez osobę fizyczną³⁷. Lokalem przedsiębiorstwa w upadłości jest lokal tego przedsiębiorstwa, jeżeli nie został skasowany³⁸. Przedstawienie weksla do zapłaty w lokalu firmy wskazanej na wekslu jako tegoż akceptanta jest wystarczające, choćby w chwili przedstawienia firma o takim brzmieniu nie istniała³⁹.

Jeżeli osoba, przeciw której wniesiono protest, nie ma lokalu handlowego lub takiego nie odnaleziono, protest należy złożyć w jego prywatnym mieszkaniu (czyli w mieszkaniu, w którym w chwili sporządzania protestu zamieszkuje trasat). Protestu nie może zastąpić telefoniczne zawiadomienie ze strony notariusza, że mu pewien weksel polecono przedstawić do zapłaty.

Artykuł 87 ust. 1 prawa wekslowego odnosi się także do sytuacji, gdy w obrębie wekslem oznaczonej miejscowości osoba, której weksel ma być przedstawiony do zapłaty, ma kilka miejsc zamieszkania⁴⁰. Zgoda, o której mowa w artykule 87 ust. 1 zd. 2, na dokonanie protestu w innym miejscu musi pochodzić od rzeczywistej osoby, przeciw której wniesiono protest lub jego przedstawiciela (nie musi być wyraźna, wystarczy dorozumiana), w przeciwnym razie protest dokonany w innym miejscu jest nieważny. Sąd

³⁷ T. S z e n t e, *Prawo wekslowe i czekowe*, Warszawa 1974, s. 93.

³⁸ A. G l a s n e r, A. T h a l e r, *op. cit.*, s. 179.

³⁹ Orzeczenie SN z dnia 3 marca 1929 r. III Rw 4/29, GP 1929, s. 333.

⁴⁰ Orzeczenie SN z dnia 16 stycznia 1929 r. III Rw 618/28, PPA 1929, s. 256.

Najwyższy w Przeglądzie Sądowym z 1929 roku wyraził opinię, iż okoliczność, że wystawca nie sprzeciwił się założeniu protestu w innym miejscu, jest obojętna, jeżeli nie ma dowodu, że zgodził się na zmianę miejsca zapłaty. Nie jest wymagana zgoda wszystkich osób, których podpisy mieszczą się na wekslu. Za zgodę zainteresowanych należy rozumieć zgodę osoby, przeciwko której złożono protest (rzeczywistego), oraz posiadacza weksla⁴¹. Zgoda taka skuteczna jest wobec wszystkich zobowiązanych z weksla.

Notariusz, za zgodą osoby, przeciw której złożono protest, może dokonać prezentacji weksla w swojej kancelarii. Organ dokonujący protestu jest obowiązany zaznaczyć na dokumencie protestowym, dlaczego protest sporządzono w danym miejscu⁴².

Organ sporządzający protest zobowiązany jest dokonać poszukiwania lokalu przedsiębiorstwa albo mieszkania osoby, do której wezwanie ma być skierowane i odpowiada za szkodę spowodowaną brakiem należytej staranności. Jednakże zaniedbanie lub niedokładność poszukiwań nie mogą stanowić przyczyny nieważności protestu (art. 87 ust. 2 pr. weksl.).

W przypadku nieodnalezienia lokalu lub mieszkania osoby, przeciwko której złożono protest, albo jej przedstawiciela, organ dokonujący protestu nie jest obowiązany do kontynuowania poszukiwań. Nie jest zobowiązany do dowiadywania się w urzędzie gminy o adres osoby, przeciwko której wniesiono protest, jeżeli jednak dowie się dzięki podjętym staraniom, obowiązany jest tam się udać. Sposób prowadzenia i rodzaj poszukiwań pozostawia się swobodnemu uznaniu notariusza. Przyjmuje się domniemanie należytego spełnienia nałożonych na niego obowiązków.

W treści protestu nie umieszcza się informacji, jakie poszukiwania przedsięwziął organ dokonujący protestu.

Jeżeli organ wnoszący protest nie zastanie osoby, do której wezwanie ma być skierowane, w lokalu jej przedsiębiorstwa lub jej mieszkaniu, powinien zostawić tam zawiadomienie o dokonaniu protestu (art. 92 pr. weksl.). Dla organu wnoszącego protest przepis ten ma charakter instrukcyjny, dlatego zaniedbanie nie może spowodować nieważności protestu. Notariusz odpowiada jednak za szkodę powstałą na skutek zaniechania

⁴¹ Orzeczenie SN z dnia 18 marca 1930 r. 1 Rw 1926/29, Przegląd Sądowy 1930, s. 222.

⁴² A. G l a s n e r, A. T h a l e r, *op. cit.*, s. 179.

zawiadomienia. Zawiadomienie odpada w przypadku, gdy notariusz nie mógł odszukać lokalu lub mieszkania osoby przeciw której złożono protest.

Celem zawiadomienia jest zapobieżenie ujemnym skutkom, jakie mogą wynikać z założenia protestu, np. spowodowanie niepotrzebnych kosztów. Zawiadomienie o dokonaniu protestu powinno zawierać nazwisko i miejsce zamieszkania posiadacza weksla, nazwisko wystawcy i trasata, sumę wekslową, termin płatności oraz nazwisko i lokal organu sporządzającego protest (art. 92 pr. weksl.).

Organ wnoszący protest jest upoważniony i zobowiązany do odbioru zapłaty i do pokwitowania (art. 91 ust. 1 pr. weksl.). Jest to ustawowe pełnomocnictwo nadane notariuszowi do odbioru zapłaty. Jest to także obowiązek organu wnoszącego protest. Pełnomocnictwo to, jako nadane ustawą, nie może być przez żądającego sporządzenia protestu uchylone ani odwołane⁴³.

Notariusz, występując w charakterze pełnomocnika wierzyciela, zapewnia takie same warunki skuteczności zapłaty dłużnika, pod jakim byłaby skuteczna zapłata do rąk wierzyciela. Dłużnik będzie zwolniony z zobowiązania, jeżeli przy płaceniu nie dopuści się rażącego niedbalstwa lub podstęp⁴⁴. Poza tym dłużnik może być zwolniony tylko wtedy, gdy żądający protestu był posiadaczem prawnym weksla (ma dokument, jest legitymowany formalnie nieprzerwanym szeregiem indosów, przy nabyciu nie dopuścił się rażącego niedbalstwa – art. 16 pr. weksl.). Dłużnik płacący obowiązanym jest do sprawdzenia prawidłowości szeregu indosów, nie ma jednak obowiązku sprawdzenia podpisów indosantów (art. 40 ust. 3 pr. weksl.).

Podobnie jak posiadacz weksla nie może odmówić przyjęcia zapłaty częściowej (art. 39 ust. 2 pr. weksl.), tak i organ wnoszący protest zobowiązany jest przyjąć częściową zapłatę i wydać pokwitowanie⁴⁵. W razie odmowy przyjęcia zapłaty notariusz odpowiada za wszelką wynikłą z tego faktu szkodę. Ustawa wspomina wyraźnie tylko o obowiązku przyjęcia zapłaty, należy jednak przepis ten interpretować rozszerzająco i przyjąć, że organ wnoszący protest jest zobowiązany także do przyjęcia innych świad-

⁴³ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 182.

⁴⁴ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 110.

⁴⁵ A. Glasner, A. Thaler, *op. cit.*, s. 182.

czeń, np. do przyjęcia oryginału weksla przy proteście wtórnikiemowym, (art. 68 ust. 2 pr. weksl.). Notariusz może i ma obowiązek przyjąć wtóropis, jeżeli posiadacz tego dokumentu zgadza się go wydać⁴⁶.

W przypadku odbioru zapłaty przez organ wnoszący protest, połączone z nią koszty tego organu ponosi osoba, przeciw której protest miał być dokonany (art. 91 ust. 2 pr. weksl.).

Koszty notarialne obciążają osobę, przeciw której złożono protest, zatem w razie odmowy ich uiszczenia, organ wnoszący protest ma uprawnienia do sporządzenia protestu z powodu niezapłacenia, skoro osoba, przeciw której złożono protest, nie zaoferowała całej należności.

Weksel, któremu w chwili oddania go notariuszowi do zaprotestowania brak istotnych cech weksla, nie może być przedmiotem protestu⁴⁷.

2. Protest weksla sporządzony przez urząd pocztowy

Protesty wekslowe sporządzone przez urzędy pocztowe w oparciu o legitymację ustawową zostały wprowadzone w Polsce po raz pierwszy rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 1927 r.⁴⁸ Tuż po drugiej wojnie światowej obowiązywało rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 sierpnia 1945 r. o sporządzaniu przez urzędy i agencje pocztowe protestu weksli⁴⁹. Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 października 1965 r. w sprawie sporządzania protestów przez urzędy pocztowe⁵⁰.

Przez urzędy pocztowe należy rozumieć jednostki organizacyjne Poczty Polskiej wykonujące pocztową służbę doręczeń (§ 1). Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 października 1965 r. podaje ogólne zasady sporządzania protestów (§ 2), stwierdzając, że „... urzędy pocztowe sporządzają protesty weksli z powodu niezapłacenia, bez ograniczenia sumy, we wszystkich miejscowościach kraju”. Przepis ten bardzo poważnie ogra-

⁴⁶ A. Kańcuga, *op. cit.*, s. 29.

⁴⁷ Orzeczenie SN z dnia 8 czerwca 1932 r. III 1 Rw 1046/32, PPA, s. 338.

⁴⁸ Dz.U. z 1927 r. Nr 46, poz. 418.

⁴⁹ Dz.U. z 1945 r. Nr 33, poz. 212 ze zm.

⁵⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 października 1965 r. w sprawie sporządzania protestów weksli i czeków przez urzędy pocztowe (Dz.U. Nr 45, poz. 282).

nicza możliwość sporządzania protestów przez urzędy pocztowe. Następny paragraf (§ 3) wprowadza dalsze ograniczenia. Urzędy pocztowe nie sporządzają protestów weksli, jeżeli weksel był wystawiony za granicą lub w walucie zagranicznej albo weksel jest wystawiony w języku innym niż państwowy, a także w przypadku, gdy weksel jest opatrzony adresem w potrzebie lub przyjęciem w potrzebie albo protest ma być sporządzony przy przedstawieniu kilku egzemplarzy tego samego weksla bądź przedstawieniem oryginału i odpisu weksla. Ograniczenia te powodują, że urząd pocztowy może dokonać tylko protestów płatniczych weksla własnego i trasowanego, pozostałe zaś rodzaje protestów należą do wyłącznej kompetencji notariusza.

Intencją ustawodawcy w wypadku dopuszczenia możliwości sporządzania protestów przez urzędy pocztowe było ułatwienie ich dokonywania przez mieszkańców małych miejscowości, w których jest urząd pocztowy, a nie ma kancelarii notarialnej.

Warunki przyjmowania i przesyłania weksli przeznaczonych do protestu określa – zgodnie z delegacją zamieszczoną w § 4 – Regulamin o inkasie pocztowym, wydany 4 października 1966 r. przez Dyrektora Departamentu Służby Pocztowej Ministerstwa Łączności⁵¹. Urzędy pocztowe pracują w oparciu o ten regulamin, który bardzo precyzyjnie omawia dokonanie protestu, poza tym poczty mają dobrze opracowane druki z dokładnymi wyjaśnieniami, co przy sformalizowanym akcie protestu znacznie ogranicza ewentualne uchybienia organów pocztowych.

W dwudziestoleciu międzywojennym bardzo krytykował ten rodzaj protestu T. Dziurzyński, zarzucając brak przygotowania do tych czynności pracowników poczty oraz potencjalną odpowiedzialność Skarbu Państwa⁵².

3. Zwolnienie z protestu

Wystawca, indosat albo poręczyciel przez zastrzeżenie „bez kosztów”, „bez protestu” lub przez inne równoznaczne wyrażenie napisane na wekslu i podpisane mogą zwolnić posiadacza weksla od protestu z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia jako warunku zwrotnego poszukiwania (art. 6

⁵¹ *Regulamin o inkasie pocztowym*, Warszawa 1966.

⁵² T. Dziurzyński, *Pocztowe protesty wekslowe*, PN 1926, nr 1 i z 1935 nr 21.

ust. 1 pr. weksl.)⁵³. Przepis ten ma doniosłe znaczenie praktyczne, ponieważ zwolnienie posiadacza od protestu występuje często w obrocie wekslowym. Jest rzeczą konieczną, żeby w treści weksła zostało umieszczone zastrzeżenie „bez kosztów”, „bez protestu”. Dopuszczalne jest skrócenie formuły: „b.k.”, „b.p.”

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 9 listopada 1963 r. wyraził następujące zapatrywania prawne: „Zastrzeżenie „bez kosztów”, „bez protestu” przewidziane w artykule 46 prawa wekslowego nie wymaga odrębnego podpisu dłużnika wekslowego, od którego zastrzeżenie pochodzi”⁵⁴.

Od protestu nie może zwolnić trasat. Natomiast zastrzeżenie pochodzące od wystawcy jest skuteczne wobec wszystkich dłużników wekslowych. Praktycznie oznacza to zakaz dokonywania protestu, wobec tego posiadacz sam ponosi koszty z tego tytułu. Jeżeli zaś chodzi o indosanta lub poręczyciela, ma skutek tylko wobec danej osoby. Zamieszczenie zastrzeżenia przez indosanta pociąga za sobą ten – nieoczekiwany dla niego – skutek, że wyłącza jego regres przeciw przeciwnikom.

Zwolnienia od protestu nie może dokonać akceptant, gdyż sam – jako dłużnik główny – odpowiada bez potrzeby sporządzania protestu.

W przypadku gdy otwarto postępowanie układowe albo ogłoszono upadłość trasata, akceptanta, wystawcy weksła własnego, a także wystawcy weksła trasowanego z zakazem przedstawienia do przyjęcia – protest jest zbędny, gdyż zwrotne poszukiwanie może być wykonane na podstawie postanowienia sądu rejonowego o otwarciu postępowania układowego względnie o ogłoszeniu upadłości tych osób (art. 44 ust. 6 pr. weksl.).

Zwrotnie zobowiązani dłużnicy wekslowi odpowiadają mimo protestu także w razie zaistnienia siły wyższej. Zwrotne poszukiwanie można wykonać w sytuacji, gdy czas trwania siły wyższej przekracza trzydzieści dni.

⁵³ A. Kańczuga, *op. cit.*, s. 27 i nast.

⁵⁴ A. Szpunar, *Komentarz do Prawa wekslowego i czekowego*, Warszawa 1994.